

5. Гілберт Е. Велика магія. Творче життя без страху. Львів : ВСЛ, 2017. 254 с.
6. Зінссер В. Текст-пекс-шмекс. Магія переконливих текстів. Київ : Наш формат, 2019. 288 с.
7. Йогансен М. Як будується оповідання. Київ : Rabulum, 2019. 128 с.
8. Кемпбел Е., Аултон Г. Кілька рядків щодня. Київ : ArtHuss, 2020.
9. Лівін М. Сторітелінг для очей, вух і серця. Харків : Наш формат, 2020. 184 с.
10. Маккі Р. Оповідь. Субстанція, структура, стиль та принципи письмової екранізації. Київ : АРК.ЮЕЙ, 2021. 520 с.
11. Снайдер Б. Врятуйте кицьку. Харків: Vivat, 2021. 240 с.
12. Холл К. Сторітелінг, який не залишає байдужим. Київ : YakabooPublishing, 2020. 240 с.
13. Akgun A., Keskin H., Ayar H., Erdogan E. The Influence of Storytelling Approach in Travel Writing on Readers Empathy and Travel Intentions. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2015. Vol. 207. P. 577–586.
14. Egan K. Teaching as storytelling. An alternative approach to teaching and Curriculum in the elementary school. Chicago, 1989. 115 p.
15. Rossiter M. Narrative and stories in adult teaching and learning. *Clearinghouse Digest Resources Information Center*. 2002. № 473. P. 147.
16. Sole D., Wilson D. Storytelling in organizations: The power and traps of using stories to share knowledge in organizations. *LILA*. 2002. P. 1–12.

Єрмоленко С.І.

кандидат педагогічних наук

учитель української мови та літератури

Мелітопольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 4

Мелітопольської міської ради Запорізької області

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ОЗОН НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті розкрито механізми впровадження технології ОЗОН у загальноосвітніх школах; велику увагу

заслужовують основні етапи впровадження технології ОЗОН: мотиваційний, цілевизначення, цілереалізації, рефлексивно-коригувальний; описано результати дослідження; підбитті підсумки педагогічного експерименту.

Ключові слова: технологія ОЗОН, особистісно орієнтоване навчання, комунікативна компетентність, дидактичні ігри, проблемні питання, ситуативні вправи.

Yermolenko S. Experience of implementation of OZONE technology in Ukrainian language lessons. The article describes the mechanisms of implementing OZON technology in secondary schools; the main stages of OZON technology implementation deserve great attention: motivational, goal setting, goal realization, reflective and corrective; the results of the study are described; Summary results of a pedagogical experiment.

Key words: OZON technology, person-oriented learning, communicative competence, didactic games, problematic questions, situational exercises.

Гуманізація освіти в Україні змінила пріоритети в навчанні в цілому. Особистісне ставлення і зростання здобувача освіти безпосередньо пов'язані з формуванням національної мовної особистості, яка легко адаптується до умов сучасного шкільного середовища. Навчання української мови та літератури закладає підґрунтя державності, тому що сприяє формуванню навчальної та виховної функцій. У сучасному світі не існує дефіциту інформації, і здобувачі освіти легко беруть її з широкого інформаційного простору. Тому завдання вчителя української мови та літератури полягає в систематизації та узагальненні нової інформації, в умінні донести її в доступному для здобувача освіти вигляді. Отже, освітній процес постійно потребує нових технологій навчання мови, які б сприяли становленню, формуванню та розвитку комунікативної компетентності здобувача освіти. Внаслідок своєї складності та комплексності поняття комунікативної компетентності визначається як інтегральна якість особистості, інтегральна характеристика особистості, поєднання комунікативних знань та вмінь. В будь-якому випадку, дана компетентність поєднує у собі цілу низку підпорядкованих

компетентностей, що дозволяють учасникам взаємодії ефективно комунікувати між собою [1, с. 71]. І чим більше підпорядкованих компетентностей особистість «залучає у процесі досягнення цілей, то ймовірніше, що вона цих цілей досягне» [6, с. 22].

Процес формування комунікативної компетентності здобувачів освіти передбачає системну роботу з одночасним формуванням субкомпетентностей комунікативної компетентності, застосування комунікативно орієнтованих вправ і завдань на всіх етапах використання дібраних матеріалів з української мови, формуванню вмінь активно послуговуватися сучасною українською мовою в різних життєвих, а в майбутньому й професійних ситуаціях (комунікативна компетентність).

Технологія особистісно орієнтованого навчання дає змогу забезпечити розвиток і саморозвиток мовної особистості здобувача освіти «як суб'єкта пізнавальної та предметної навчальної діяльності, створення його позитивної особистісної Я-концепції» [5, с. 10]. Для цього треба враховувати вікові особливості та суб'єктивний досвід здобувача освіти; виробити власну мотивацію до процесу активного учіння та здійснити чітке цілевизначення; забезпечити реалізацію власної рефлексії, а за потреби й коригувати навчальні дії кожного здобувача освіти; застосовувати різнотипіві активні форми організації навчально-пізнавальної роботи комунікативно компетентнісного спрямування; використовувати комплексно як традиційні, так й інноваційні методи, прийоми й засоби навчання; і впровадити особистісно орієнтовані ситуації.

Отже, сформована здобувачем освіти комунікативна компетентність полягає у вільному володінні державною мовою в будь-яких ситуаціях спілкування, які виникають як в навчальній, так і в особистісній сфері життя.

Упродовж ХХ століття вчені шукали новаторські підходи до організації освітнього процесу, акцент у якому зроблено на посиленні ролі здобувача освіти в навчальній діяльності, розвитку його особистісних якостей. Результатом такого пошуку стала педагогіка співробітництва (Ш. Амонашвілі, Є. Ільїна, В. Шаталова), що стала базою для виокремлення особистісно орієнтованого навчання, яке визначене як пріоритетне в нормативних документах НУШ.

Основи особистісно орієнтованої технології навчання української мови та літератури було закладено в педагогіці, психології, лінгводидактиці дослідженнями Б. Ананьєва, І. Беха, Н. Бібік, О. Біляєва, А. Богуш, Л. Варзацької, М. Вашуленка, Н. Голуб, О. Горошкіної, Т. Донченко, І. Зимньої, О. Леонтєва, І. Кучеренко, С. Карамана, Т. Маркотенко, А. Маслоу, Н. Остапенко, М. Пентилюк, Л. Скуратівського, О. Савченко, О. Семиног, Дж. Равена, А. Хуторського, А. Фасолі, Г. Шелехової, І. Якиманської та інших. Висновки науковців становлять теоретико-методичне підґрунтя для розв'язання наукових завдань особистісно орієнтованої мовної освіти, задекларованої як пріоритетний напрям освітньої системи.

Технологічна модель особистісно орієнтованого навчання української мови передбачає такі етапи: 1) мотиваційний: мотивація та ініціювання вчителем української мови потреби в запланованій навчальній діяльності та потреби в пізнавальній роботі; стимулювання здобувача освіти до активного свідомого учіння; 2) цілевизначення: спільне визначення (учителя та здобувача освіти) особистісно значущої загальної дидактичної мети навчальної діяльності: конкретизація цілей у вигляді наперед визначених і запланованих кінцевих результатів; формування індивідуальних цілей; 3) цілереалізація: організація та самоорганізація суб'єктивної діяльності вчителя й здобувача освіти; реалізація спільних навчальних дій учителя (навчання/викладання) й здобувача освіти (учіння); використання здобувачем освіти спроектованої вчителем української мови навчальної роботи через використання різнорівневих, індивідуалізованих і диференційованих активних форм, методів і прийомів; свідоме сприймання навчального матеріалу; формування особистісних знань, умінь, навичок, досвіду; розвиток власної комунікативної компетентності; 4) рефлексивно-коригувальний: організація рефлексії (оперативного зворотного зв'язку); контроль й оцінка засвоєння навчального матеріалу; усвідомлення здобувачами освіти досягнення мети і цілей; відчуття успіху; корекція навчальної діяльності (у разі потреби); варіативність домашнього завдання.

Новизна досвіду полягає в тому, що узагальнено й систематизовано основні етапи (мотиваційний, цілевизначення, цілереалізації, рефлексивно-коригувальний) технологічної моделі

особистісно орієнтованого навчання. Під час реалізації означеної технології провідними виступають сучасні підходи – особистісно орієнтований (цілісна концепція навчання, що централізується на здобувачеві освіти та репрезентує його як активного суб'єкта навчальної діяльності), компетентнісний (комплексний розвиток мовленнєвої, мовної, власне комунікативної, соціокультурної, діяльнісної компетентностей (знань, умінь, навичок, досвіду) кожного здобувача освіти), діяльнісний (акцентування уваги на свідомо-практичній мовленнєвій діяльності, організація мовленнєвої практики під час навчальної комунікації з урахуванням індивідуальних когнітивних, емоційних і вольових здібностей здобувача освіти).

У процесі роботи над досвідом було виявлено умови, що позитивно впливають на його ефективність та результативність: особиста зацікавленість учителя цією проблематикою, систематичне підвищення рівня професійної компетентності; зацікавленість кожного здобувача освіти до навчання та розвитку індивідуальної освітньої траєкторії засобами технології ОЗОН, дитиноцентричному підході під час викладання предмету вчителем.

Досвід є комбінаторним, тому може використовуватися як в урочній, так і в позаурочній та позашкільній діяльності вчителя української мови. Технологія ОЗОН сприяє набуттю умінь і навичок до конструювання навчального тексту, до опрацювання дидактичного матеріалу, а також до створення навчального діалогу.

Провідна педагогічна ідея досвіду полягає в застосуванні технології ОЗОН на уроках української мови через створення сприятливих умов для самореалізації кожного здобувача освіти. За концепцією І. Зимньої, в центрі такого навчання перебуває здобувач освіти як особистість – його мотиви, цілі.

Метою роботи є формування комунікативної компетентності здобувачів освіти на уроках української мови засобами ОЗОН для підвищення ефективності сучасного уроку та стимулювання творчої пізнавальної активності школярів. *Завдання:*

- апробація та впровадження педагогом технології ОЗОН на уроках української мови;
- формування у здобувачів освіти комунікативної компетентності;

– застосування здобувачами освіти комунікативної компетентності задля уміння вчитися впродовж життя.

Упровадження досвіду відбувалися у 2018-2022 роках, його узагальнення – у 2022 році.

Робота над досвідом велася систематично й була реалізована чотирма етапами.

На першому, мотиваційному, етапі педагогом було проаналізовано та систематизовано публікації з особистісно орієнтовного навчання, пройдено навчання на тренінгах, вебінарах, курсах підвищення кваліфікації.

Педагогічний досвід, що відтворює систему роботи вчителя над реалізацією методичної проблеми, є результатом цілеспрямованої діяльності його із застосування технологічної моделі особистісно орієнтованого навчання на уроках української мови. Використання даної моделі передбачає організацію співпраці вчителя й здобувача освіти, конкретизацію цілей і завдань; розвиток та формування комунікативної компетентності.

На мотиваційному етапі реалізації технологічної моделі вчителем актуалізується потреба здобувачів освіти до пізнавальної діяльності та мотивується їхній інтерес до предмету. Під час актуалізації опорних знань учитель застосовує особистісно орієнтований підхід до визначення рівня засвоєння здобувачами освіти вивченого раніше навчального матеріалу. Із цією метою педагогом розроблені різнорівневі картки, диференційовані завдання. Спонуканню дітей до активного свідомого навчання сприяють інтерактивні вправи, творчі завдання, медійні ресурси та засоби театралізації.

Етап цілевизначення допомагає вчителю з'ясувати навчальну та методичну мету уроку; здобувачам освіти – зрозуміти ключові поняття, види діяльності та очікувані результати. На цьому етапі педагог організовує роботу в парах, групах; використовує форму «Мікрофон», проблемні питання, проблемно-пізнавальні завдання, ситуативні вправи для розвитку критичного мислення. Застосування особистісно орієнтована технологія під час вивчення фонетики, лексики, граматики, стилістики, правопису, пунктуації безперечно сприяє виробленню комунікативних умінь та навичок здобувача освіти.

Етап цілереалізації дає змогу вчителю організувати навчальну діяльність на лінгводидактичних засадах наступності та перспективності. Спроектowana учителем технологія особистісно орієнтованого навчання української мови дає змогу широко використовувати різнорівневі, диференційовані завдання з урахуванням індивідуальної траєкторії розвитку дитини. Наприклад, у 8 класі, вивчаючи синтаксис простого речення, вчитель застосовує власні різнорівневі вправи, бліц-опитування, лінгвістичні ігри, тести.

Технологія особистісно орієнтованого навчання описана вчителем у статті «Формування комунікативних компетентностей здобувачів освіти засобами технології ОЗОН на уроках української мови та літератури», де в дослідженні розкрито «стратегічні основи реалізації особистісно орієнтованого навчання в контексті освіти XXI століття; зроблений екскурс від витоків зародження концепції ОЗОН до сьогодення; викладений зміст компонентів особистісно орієнтованої технології уроків української мови та літератури» [2, с. 155]; у статті «Особистісно-професійний розвиток учителя закладу загальної середньої освіти української мови та літератури на уроках лексикології та фразеології» описується актуальність досвіду; звертається увага на те, що «Нова українська школа, яка змінює традиційні погляди на навчання, пропонує, окрім стандартних уроків, використовувати інноваційні технології, щоб навчання для школярів було цікавим і сучасним» [3, с. 50]; у статті «Досвід реалізації компетентнісного й особистісно-орієнтованого підходів до викладання синтаксису в умовах становлення Нової української школи» описується завдання, які потрібно виконати для впровадження технології ОЗОН: «1) з'ясувати специфіку компетентнісного й особистісно-орієнтованого підходів до викладання (навчання) синтаксису в межах становлення Нової української школи; 2) систематизувати й узагальнити теоретичні знання з методики викладання стилістичного синтаксису; 3) запропонувати різні рівні складності викладання (навчання) синтаксису для безперервного навчання між середньою і вищою школою; 4) запропонувати власні стилістичні завдання (вправи); 4) підсумувати досягненні результати в межах становлення Нової української школи» [4, с. 107].

Для ефективності уроку та підвищення якості знань здобувачів освіти вчителем на освітніх платформах «Всеосвіта», «На Урок» створені тести для використання під час вивчення певної теми (наприклад, тест «Фразеологія»), для перевірки знань після кожної теми (наприклад, тест «Контрольна робота з теми «Вступ. Поняття норми в сучасній українській літературній мові. Лексична норма»), для здобувачів 11 класу, які складають ЗНО з української мови (наприклад, тест «200 балів це легко!»). Учитель застосовує дидактичні ігри, щоб зацікавити дітей програмовими творами, наприклад, у 9 класі під час вивчення творчості І.П. Котляревського пропонує веб-квест «Енеїда» (веб-сайт itch.io). На етапі цілереалізації особлива увага педагога приділяється формуванню у здобувачів освіти комунікативної компетентності, ключової – спілкування державною мовою.

Учитель вважає, що проблема формування комунікативної компетентності належить до пріоритетних у сучасній школі. Власне бачення даної проблематики вчитель висловила на V Всеукраїнській науково-практичній заочній конференції з міжнародною участю «Українська література в загальноєвропейському контексті», X Міжнародній науковій конференції «Концептуальні проблеми функціонування мови в полікультурному просторі», де виступила з доповіддю на означену тему.

Учитель активно використовує технологію ОЗОН не тільки під час уроків української мови та літератури, а й на позакласних заходах, у дистанційному навчанні та індивідуальній роботі з дітьми. Так, особистісно орієнтований підхід був застосований під час проведення мовного тренінгу «200 балів це легко!» зі здобувачами освіти 11 класу, де майбутнім випускникам були надані практичні рекомендації з успішного складання «ЗНО–2022» з української мови та літератури.

Під час рефлексивно-коригувального етапу вчитель застосовує методи «Закінчи речення», «Поділись думками», «Акрослово», «Синквейн».

Отримання вчителем фідбеку від спільної праці, корекція навчальної діяльності з прогностичною функцією, дає змогу педагогові застосувати варіативність у призначенні здобувачам освіти домашнього завдання. Технологія ОЗОН зі своїм інструментарієм надає таку можливість і вчителю, і здобувачам освіти.

Отримані результати діяльності вчителя із вивчення та впровадження теми «Формування комунікативних компетентностей здобувачів освіти засобами технології ОЗОН на уроках української мови та літератури» дали змогу педагогу підсумувати, що серед великої кількості різних технологій запропонована є максимально ефективною, тому що є суб'єктно орієнтованою, методично спроектованою.

Під час роботи визначені такі переваги технології ОЗОН: особистісно орієнтоване навчання дає можливість розвивати ефективне спілкування здобувачів освіти в різних соціальних ситуаціях; допомагає формувати інші компетентності, які сприяють формуванню компетентної особистості – це соціальна компетентність (на етапі підсумку уроку), саморозвиток та самоосвіта (протягом усього уроку), інформаційна компетентність (під час роботи з текстами дібраними з підручника або вчителем), мовна компетентність (грамотність здобувача освіти).

Упровадження досвіду роботи сприяє формуванню комунікативної компетентності здобувачів освіти, оволодінню ними ключовими компетентностями Нової української школи.

Результативність досвіду підтверджується позитивною якістю знань та показниками результативності роботи з обдарованою молоддю, їхніми досягненнями на регіональному й всеукраїнському рівнях. Педагог має понад 60 публікацій за останні 5 років із підтвердженням (авторські свідоцтва).

Матеріали досвіду схвалено шкільним методичним об'єднанням вчителів української мови та літератури Мелітопольської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 4 Мелітопольської міської ради Запорізької області. Матеріали досвіду розглянуто під час засідань шкільної методичної асоціації вчителів філологічного циклу, студії професійного розвитку освітнього середовища «Технологія розвитку критичного мислення учнів у процесі опрацювання текстів та виконання письмових завдань у системі розвивального навчання» для вчителів української мови 2–9 класів; міської творчої лабораторії з підготовки випускників до складання ЗНО з української мови; у діяльності громадської організації «Інноваційні обрії України»

м. Мелітополя; участі в педагогічних радах, педагогічних читаннях. Досвід з теми «Формування комунікативних компетентностей здобувачів освіти засобами технології ОЗОН на уроках української мови та літератури» може бути використаний учителями філологічного циклу під час проведення уроків, позакласних заходів та в методичній діяльності.

Література

1. Гладких Г.В., Шаров С.В. Напрямки формування комунікативної компетентності студентів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 11(1). С. 70–74.
2. Єрмоленко С.І. Формування комунікативних компетентностей здобувачів освіти засобами технологій ОЗОН на уроках української мови та літератури. *Українські студії в європейському контексті: зб. наук. пр.* 2021. № 4. С. 155–160.
3. Єрмоленко С.І. Особистісно-професійний розвиток учителя закладу загальної середньої освіти української мови на уроках лексикології та фразеології. *Закономірності розвитку та функціонування української мови в освітньо-науковому просторі* : монографія. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2021. С. 50–62.
4. Єрмоленко С.І. та ін. Досвід реалізації компетентнісного й особистісно-орієнтовного підходів до викладання синтаксису в умовах становлення Нової української школи. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія : педагогіка*. 2019. № 2. С. 106–111.
5. Кучеренко І. Особистісно зорієнтоване навчання – домінантна модель реалізації концепції «Нова українська школа». *Дивослово. Українська мова й література в навчальних закладах*. 2018. № 11. С. 9–14; 2019. № 10. С. 2–5.
6. Маркотенко Т. Роль фразеології у формуванні комунікативної компетентності студентів. *Українська мова й література в школі*. 2018. №4. С. 22–25.